

TARAQQIY ETGAN MAMLAKATLARDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING INVESTITSION FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISHNING USTUVOR YO‘NALISHLARI

Tilakov Navruz Maxmudovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

mustaqil izlanuvchisi E-mail: navruz001@gmail.com

ORCID:0009-0002-8586-4456

Taraqqiy etgan mamlakatlarda kichik biznes subyektlarining investitsion faoliyatini moliyalashtirish iqtisodiy o‘shining muhim drayverlaridan biri hisoblanadi. AQSH, Xitoy, Singapur, Yaponiya, Shvetsiya va Angliya kabi davlatlar kichik biznesni qo‘llab-quvvatlash va uning investitsion salohiyatini oshirish bo‘yicha ilg‘or moliyaviy mexanizmlar va institutsional yondashuvlarni shakllantirgan. Ushbu mamlakatlarda kichik biznes iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi, bandlikni ta‘minlash va raqobatbardoshlikni oshirishda strategik ahamiyatga ega sektor sifatida qaraladi.

AQSHda kichik biznesni moliyalashtirishda venchur kapital bozori, biznes-angel investitsiyalari, SBA (Small Business Administration) dasturlari va kapital bozorlariga kirish imkoniyatlari ustuvor yo‘nalish hisoblanadi. Xitoyda esa davlat banklari orqali imtiyozli kreditlar, davlat subsidiyalari va yirik sanoat klasterlari asosida moliyalashtirish keng rivojlangan. Singapurda raqamli moliyalashtirish, FinTech platformalari va davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlanadigan grant dasturlari kichik biznesni rivojlantirishda muhim o‘rin tutadi.

Yaponiyada kichik biznes asosan bank kreditlari, davlat kafolat tizimlari va sanoat kooperatsiyasi asosida moliyalashtiriladi. Shvetsiyada esa barqaror rivojlanish, “yashil moliyalashtirish” va innovatsion startup ekotizimi asosiy yo‘nalish sifatida shakllangan. Angliyada (Buyuk Britaniya) esa kapital bozorlariga kirish, kraudfunding platformalari, biznes-angel tarmoqlari va Innovate UK dasturlari kichik biznesni moliyalashtirishning asosiy instrumentlari hisoblanadi.

Ushbu mamlakatlarning tajribasi shuni ko‘rsatadiki, kichik biznesni moliyalashtirishda ko‘p manbali yondashuv, davlat va xususiy sektor hamkorligi, innovatsion moliyaviy instrumentlar hamda raqamli texnologiyalardan keng foydalanish muhim ahamiyatga ega. Shu bois, rivojlangan davlatlarning kichik biznesni moliyalashtirish tajribasini o‘rganish va uni milliy iqtisodiyot sharoitida qo‘llash dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

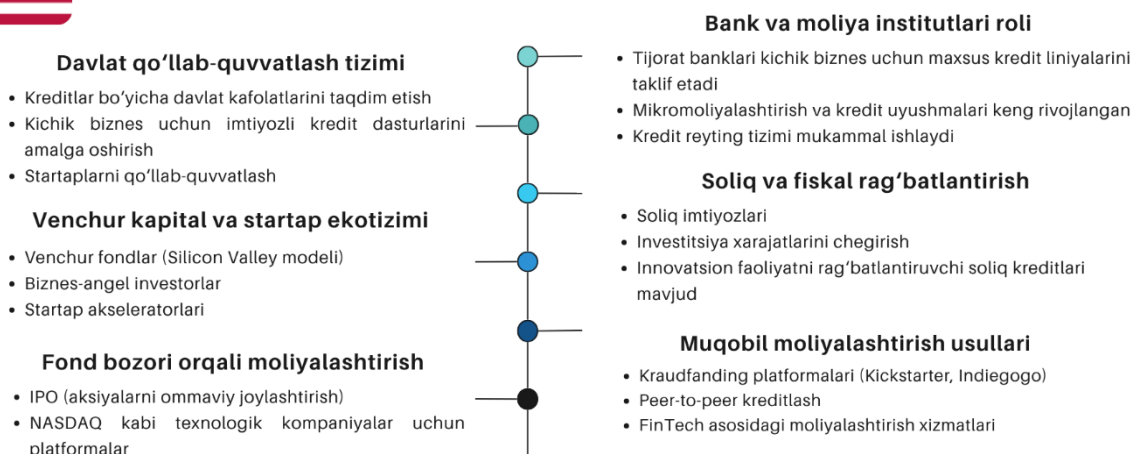
AQSh tajribasi kichik biznes subyektlarining investitsion faoliyatini moliyalashtirishda eng ilg‘or va samarali modellardan biri sifatida e‘tirof etiladi. Ushbu mamlakatda kichik biznes iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi, bandlikni ta‘minlash va texnologik taraqqiyotning asosiy drayveri hisoblanadi. Shu sababli davlat, xususiy sektor va moliya institutlari o‘rtasida kuchli hamkorlik tizimi

shakllangan bo‘lib, u kichik biznesni moliyalashtirishning keng imkoniyatlarini yaratadi.

AQShda kichik biznesni qo‘llab-quvvatlashda davlat kafolatlari, venchur kapital bozori, startap ekotizimi, fond bozorlari va muqobil moliyalashtirish platformalari muhim o‘rin tutadi. Shu bilan birga, soliq imtiyozlari va fiskal rag‘batlantirish mexanizmlari investitsion faollikni oshirishga xizmat qiladi.

KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING INVESTITSION FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISHDA AQSH TAJRIBASI

1-rasm. Kichik biznes subyektlarining investitsion faoliyatini moliyalashtirishda AQSh tajribasi¹

AQSh tajribasi kichik biznesni moliyalashtirishda ko‘p manbali va innovatsion yondashuvning yuqori samaradorligini ko‘rsatadi. Davlat tomonidan beriladigan kredit kafolatlari va imtiyozli dasturlar kichik biznesning moliyaviy resurslarga kirishini osonlashtiradi. Venchur kapital, biznes-angel investorlar va startap akseleratorlari esa innovatsion loyihalarning tez rivojlanishiga sharoit yaratadi.

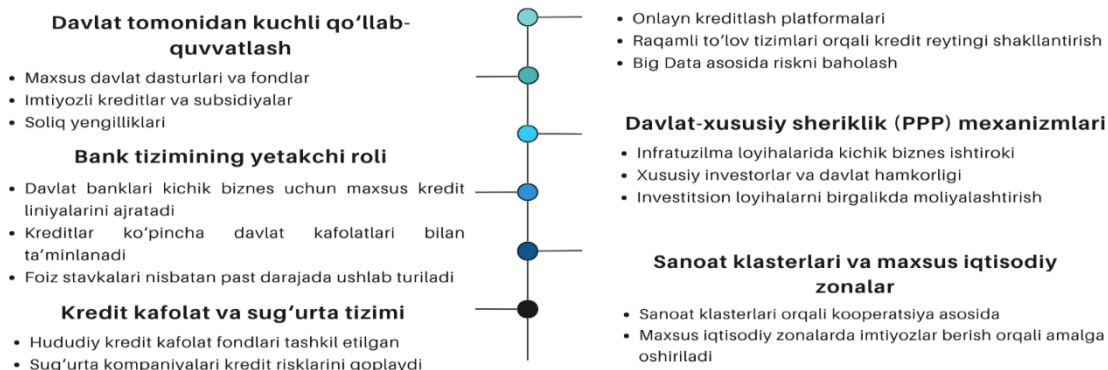
NASDAQ kabi fond bozorlarida IPO orqali kapital jalb qilish kichik biznesning yirik kompaniyalarga aylanishida muhim bosqich hisoblanadi. Bundan tashqari, FinTech, kraudfanding va P2P kreditlash kabi muqobil moliyalashtirish usullari moliyaviy imkoniyatlarni yanada kengaytiradi. Xulosa qilib aytganda, AQSh tajribasi kichik biznesni moliyalashtirishda davlat, bozor va innovatsion institutlar integratsiyasi muhim ekanligini ko‘rsatadi va bu model boshqa mamlakatlar uchun ham samarali yo‘nalish bo‘lib xizmat qiladi.

Xitoy tajribasi kichik biznes subyektlarining investitsion faoliyatini moliyalashtirishda davlatning faol ishtiroki va kuchli institutsional qo‘llab-quvvatlash tizimi bilan ajralib turadi. Ushbu mamlakatda kichik biznes iqtisodiy o‘shish, bandlikni ta‘minlash va sanoat rivojlanishining muhim drayveri sifatida qaraladi. Shu sababli davlat tomonidan maxsus dasturlar, imtiyozli kreditlar va subsidiyalar orqali kichik biznesni moliyalashtirishga alohida e‘tibor qaratiladi.

¹ Muallif tomonidan tayyorlangan.

KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING INVESTITSION FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISHDA XITOIY TAJRIBASI

2-rasm. Kichik biznes subyektlarining investitsion faoliyatini moliyalashtirishda Xitoy tajribasi²

Xitoyda bank tizimi, kredit kafolat fondlari, FinTech platformalari va davlat-xususiy sheriklik mexanizmlari kichik biznesni moliyalashtirishda asosiy rol o'ynaydi. Bundan tashqari, sanoat klasterlari va maxsus iqtisodiy zonalar investitsion faollikni oshirishda muhim infratuzilma sifatida xizmat qiladi. Xitoy tajribasi kichik biznesni moliyalashtirishda davlatning strategik roli hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi. Davlat tomonidan ajratiladigan imtiyozli kreditlar, subsidiyalar va soliq yengilliklari kichik biznesning moliyaviy imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytiradi.

Bank tizimi va davlat banklari orqali beriladigan kreditlar, shuningdek, kredit kafolat va sug'urta tizimlari investitsion risklarni kamaytirishda muhim vosita hisoblanadi. FinTech texnologiyalari va raqamli moliyalashtirish tizimlari esa kredittash jarayonlarini tezlashtirib, shaffoflikni oshiradi.

Xulosa qilib aytganda, Xitoy tajribasi kichik biznesni moliyalashtirishda davlat, moliya institutlari va raqamli texnologiyalar integratsiyasi yuqori samaradorlik berishini ko'rsatadi va bu model ko'plab mamlakatlar uchun muhim amaliy ahamiyatga ega.

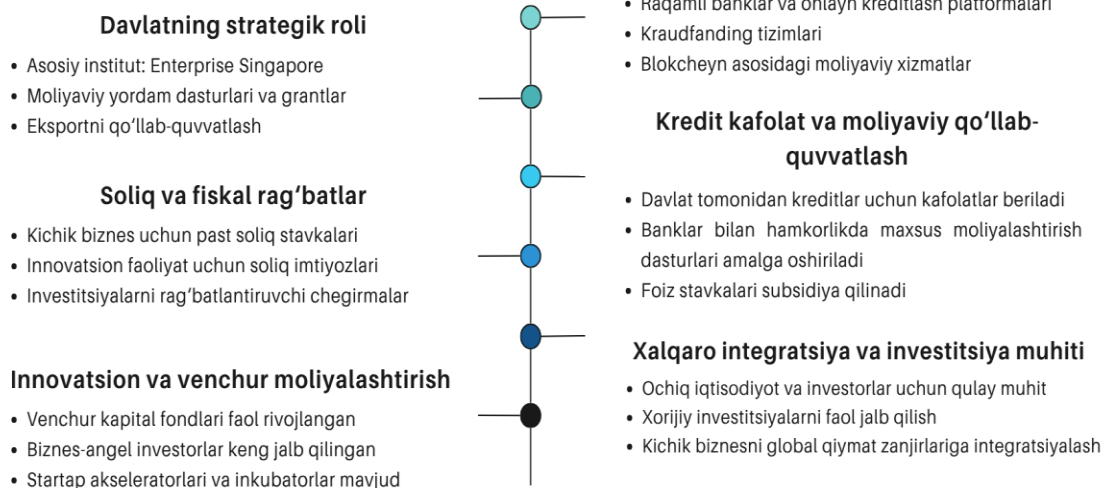
Singapur tajribasi kichik biznes subyektlarining investitsion faoliyatini moliyalashtirishda davlatning strategik va tizimli yondashuvi bilan ajralib turadi. Ushbu mamlakatda kichik biznes iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi va global raqobatbardoshlikni ta'minlashda muhim o'rin egallaydi. Shu sababli davlat tomonidan kuchli institutsional qo'llab-quvvatlash mexanizmlari joriy etilgan bo'lib, Enterprise Singapore agentligi kichik biznesni rivojlantirishda asosiy rol o'ynaydi.

Singapurda moliyalashtirish tizimi kredit kafolatlari, venchur kapital, FinTech yechimlari va soliq imtiyozlari asosida shakllangan. Bundan tashqari, innovatsion ekotizim va xalqaro investitsiyalarni jalb qilishga qaratilgan ochiq iqtisodiyot siyosati kichik biznesning global bozorga integratsiyalashuvini ta'minlaydi.

² Muallif tomonidan tayyorlangan.

KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING INVESTITSION FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISHDA SINGAPUR TAJRIBASI

3-rasm. Kichik biznes subyektlarining investitsion faoliyatini moliyalashtirishda Singapur tajribasi³

Singapur tajribasi kichik biznesni moliyalashtirishda davlat, xususiy sektor va innovatsion moliya institutlarining samarali integratsiyasi muhim ekanligini ko'rsatadi. Enterprise Singapore orqali amalga oshiriladigan grantlar, eksportni qo'llab-quvvatlash dasturlari va moliyaviy yordam mexanizmlari kichik biznesning investitsion imkoniyatlarini kengaytiradi.

Kredit kafolat tizimi va banklar bilan hamkorlikdagi dasturlar kichik biznes uchun moliyaviy resurslarga kirishni osonlashtiradi. Venchur kapital, biznes-angel investorlar va startap akseleratorlari innovatsion loyihalarni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

Shuningdek, FinTech texnologiyalari, raqamli banklar va kraudfanding tizimlari moliyalashtirish jarayonlarini modernizatsiya qiladi. Past soliq stavkalari va investitsion imtiyozlar esa biznes muhitini yanada jozibador qiladi. Xulosa qilib aytganda, Singapur modeli kichik biznesni moliyalashtirishda innovatsion, ochiq va raqamli yondashuvlarning yuqori samaradorligini namoyish etadi.

Yaponiya tajribasi kichik biznes subyektlarining investitsion faoliyatini moliyalashtirishda tizimli davlat siyosati, kuchli bank sektori va sanoat kooperatsiyasi bilan ajralib turadi. Ushbu mamlakatda kichik biznes iqtisodiyotning barqarorligi va ishlab chiqarish zanjirlarining uzluksiz ishlashida muhim o'rin egallaydi. Shu sababli davlat moliyaviy institutlari orqali imtiyozli kreditlar va uzoq muddatli moliyalashtirish mexanizmlari keng qo'llaniladi.

³ Muallif tomonidan tayyorlangan.

Yaponiyada “main bank” modeli, kredit kafolat tizimi, sanoat klasterlari va innovatsion fondlar kichik biznesni moliyalashtirishning asosiy ustuvor yo‘nalishlari hisoblanadi. Bundan tashqari, davlat va xususiy sektor hamkorligi hamda ilmiy-tadqiqot asosidagi innovatsion loyihalarni qo‘llab-quvvatlash tizimi kichik biznes rivojlanishida muhim rol o‘ynaydi.

KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING INVESTITSION FAOLIYATINI MOLİYALASHTIRISHDA YAPONIYA TAJRIBASI

Davlat moliyaviy institutlarining faol roli

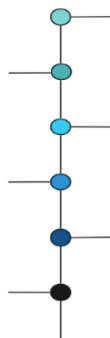
- Japan Finance Corporation orqali imtiyozli kreditlar
- Past foizli va uzoq muddatli moliyalashtirish
- Inqiroz davrida qo‘shimcha moliyaviy yordam

Innovatsiyalarni moliyalashtirish

- Davlat grantlari va ilmiy-tadqiqot dasturlari
- Texnologik startaplar uchun maxsus fondlar
- Universitet va biznes hamkorligi

Sanoat kooperatsiyasi va klasterlash

- Subpudratchilik tizimi rivojlangan
- Sanoat klasterlari orqali barqaror buyurtmalar ta‘minlanadi

Kredit kafolat tizimi

- Hududiy kredit kafolat korporatsiyalari faoliyat yuritadi
- Bank kreditlari bo‘yicha davlat kafolatlari beriladi

Bank tizimi va “main bank” modeli

- Kichik biznes odatda ma‘lum bir bank bilan uzoq muddatli hamkorlik qiladi
- Banklar nafaqat moliyalashtiradi, balki maslahat va monitoring xizmatlarini ham ko‘rsatadi
- Bu model risklarni kamaytirishga yordam beradi

Soliq va fiskal rag‘batlar

- Kichik biznes uchun soliq imtiyozlari
- Investitsiya xarajatlarini qisman qoplash
- Amortizatsiya siyosati orqali rag‘batlantirish

4-rasm. Kichik biznes subyektlarining investitsion faoliyatini moliyalashtirishda Yaponiya tajribasi⁴

Yaponiya tajribasi kichik biznesni moliyalashtirishda davlat, banklar va sanoat tarmoqlari o‘rtasidagi chuqur integratsiya yuqori samaradorlik berishini ko‘rsatadi. Japan Finance Corporation orqali taqdim etiladigan imtiyozli va uzoq muddatli kreditlar kichik biznesning moliyaviy barqarorligini ta‘minlaydi. Kredit kafolat korporatsiyalari esa risklarni kamaytirish orqali bank kreditlariga kirishni osonlashtiradi. “Main bank” modeli kichik biznesga nafaqat moliyaviy resurs, balki maslahat va monitoring xizmatlarini ham taqdim etib, ularning barqaror rivojlanishini qo‘llab-quvvatlaydi. Sanoat klasterlari va subpudratchilik tizimi esa doimiy bozor va buyurtmalarni ta‘minlaydi.

Shuningdek, innovatsiyalarni moliyalashtirish va soliq imtiyozlari kichik biznesning raqobatbardoshligini oshiradi. Xulosa qilib aytganda, Yaponiya modeli kichik biznesni kompleks qo‘llab-quvvatlash va uzoq muddatli barqaror rivojlanishni ta‘minlashda samarali tizim hisoblanadi.

Shvetsiya tajribasi kichik biznes subyektlarining investitsion faoliyatini moliyalashtirishda barqaror rivojlanish, innovatsion yondashuv va “yashil iqtisodiyot” tamoyillariga asoslanganligi bilan ajralib turadi. Ushbu mamlakatda kichik biznes iqtisodiyotning yuqori texnologiyali va ekologik jihatdan barqaror rivojlanishini ta‘minlovchi muhim sektor hisoblanadi. Shu sababli davlat institutlari va moliyaviy tashkilotlar tomonidan keng ko‘lamli qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari joriy etilgan.

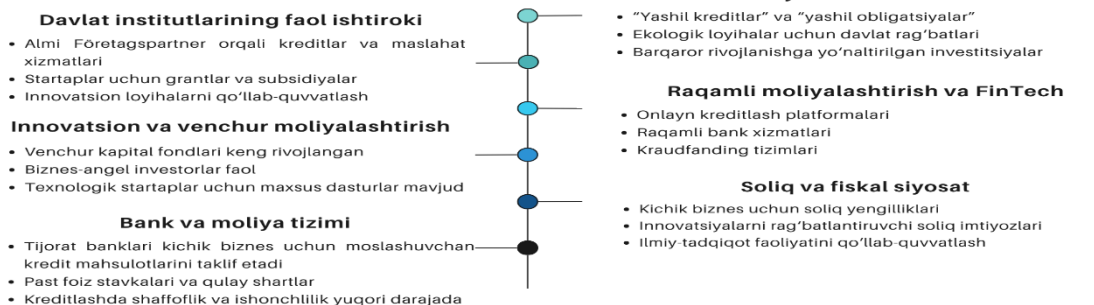
Almi Företagspartner, venchur kapital fondlari, biznes-angel investorlar hamda FinTech platformalari Shvetsiyada kichik biznesni moliyalashtirishning asosiy manbalari hisoblanadi. Shuningdek, “yashil moliyalashtirish” va innovatsion

⁴ Muallif tomonidan tayyorlangan.

loyihalarni rag'batlantirishga qaratilgan fiskal siyosat ushbu tizimning muhim tarkibiy qismi bo'lib xizmat qiladi.

KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING INVESTITSION FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISHDA SHVETSIYA TAJRIBASI

5-rasm. Kichik biznes subyektlarining investitsion faoliyatini moliyalashtirishda Shvetsiya tajribasi⁵

Shvetsiya tajribasi kichik biznesni moliyalashtirishda innovatsion, ekologik va raqamli yondashuvlarning uyg'unligi yuqori samaradorlik berishini ko'rsatadi. Almi Företagspartner orqali taqdim etiladigan kreditlar, maslahat xizmatlari va davlat subsidiyalari kichik biznesning moliyaviy imkoniyatlarini kengaytiradi. Venchur kapital va biznes-angel investorlar esa innovatsion startaplarning tez rivojlanishiga sharoit yaratadi. Bank tizimi tomonidan taklif etiladigan moslashuvchan kredit mahsulotlari past foiz stavkalari va yuqori shaffoflik bilan ajralib turadi. “Yashil moliyalashtirish” mexanizmlari ekologik loyihalarni qo'llab-quvvatlash orqali barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlaydi.

Shuningdek, FinTech texnologiyalari va kraudfanding tizimlari moliyalashtirish jarayonlarini modernizatsiya qiladi. Soliq imtiyozlari va innovatsion faoliyatni rag'batlantirish esa kichik biznesning raqobatbardoshligini oshiradi. Xulosa qilib aytganda, Shvetsiya modeli barqaror, innovatsion va ekologik yo'naltirilgan moliyalashtirish tizimining samarali namunasi.

⁵ Muallif tomonidan tayyorlangan.